

ROGER RAVEEL BESCHILDEERT KAPEL EN STILLE RUIMTE

Religie van het leven

SABINE ALEXANDER

Kapel 'Maria Hulp der Christenen' in Machelen-aan-de-Leie.

't Ver Diep, Kortrijkse universiteitscampus.

Met de beschikering van een kapel in Machelen en met zijn artistieke project in een stille ruimte op de Kortrijkse universiteitscampus, roept Roger Raveel een verloren gegane traditie terug op. Het is alsof je terugkeert in de tijd, toen kerken nog open boeken waren die verhalen toonden aan mensen die niet konden lezen, en waar kunstenaars symbolen ontwierpen voor wat onzegbaar was.

'Ik ben een vrije vrijdenker.' Met die woorden pareerde Roger Raveel (*1921) het commentaar van hen die zich erover verbaasden dat hij een kapel wou beschilderen. Dat antwoord typeert de kunstenaar, die zich niet liet inlijven in het heil van artistieke voortrekkers, ondanks zijn vriendschap met enkele leden van de Cobra-beweging. Raveel schiep datgene wat hij voelde en dacht te moeten scheppen: het leven zoals het zich aan hem voordeed bij hem thuis, in zijn straat, in het dorp waar hij werd geboren en opgroeide en waar hij kunstenaar werd. Een dorp waar de stereotypen zich zo dicht aaneenrijgen dat het bijna poëtisch wordt. Raveel schilderde ze zonder romantiek, hij benoemde ze met zijn penseel, zakelijk en sec en met een bedrieglijke afstandelijkheid die nu en dan oploste in de verwarrende leegte van een vierkant of, omgekeerd, in het met picturale tederheid omkleed detail, zoals een eenvoudige zinken emmer of de hand van zijn dode moeder.

De kapel die Raveel inrichtte en beschildeerde, ligt in zijn dorp Machelen-aan-de Leie, aan de

kant die door de aanleg van de Kortrijksesteenweg bruusk van de dorpskern werd afgescheiden. Daar groeide in de jaren 1970 de behoefte aan een eigen ruimte voor de zondagsvieringen. Aanvankelijk deed een oude loods daarvoor dienst, maar toen het initiatief succesvol bleek, werd in de jaren 1980 besloten een 'echte' kapel op die plaats te bouwen.

Het werd een bescheiden gebouw, onopvallend ingepast in de huizenrij. Aan Raveel werd raad gevraagd over de lichtinval, maar gaandeweg werd de kunstenaar door pastoor Gaby Desmaele ook betrokken bij de inrichting en werd hem voorgesteld de kapel te beschilderen. Getroffen door de uitspraak van de schilder Fernand Léger dat Henri Matisse met zijn kapel in Vence 'la religion de la joie' had uitgevonden, wou Raveel in die eenvoudige kapel in Machelen 'de religie van het leven' vertolken zoals die soms, plots opduikend tussen de plooiën van de dagelijkse sleur, zichtbaar wordt in de koesterende zorg van een moeder, in de kus van verliefden, in de vlucht van een duif boven het tintelende groen van zomerrogge die wiegt in de zon. Het zijn beelden die iedereen begrijpt en hun schoonheid verdwijnt nooit.

Raveel blaast het stof van oude symbolen en geeft ze een tweede adem. Het schaapje dat nieuwsgierig vanachter het altaar de kapel inkijkt, klaar om straks weer de weide in te dartelen, straalt weerloze onschuld uit en weekt meer overpeinzingen los dan al de bekende afbeeldingen van het Lam Gods samen. Dat schaapje is door Raveel ook bedoeld als eresaluut aan de grote Jan Van Eyck, aan wie hij veertig jaar geleden al een hommage bracht in de keldergangen van het voormalige Kasteel van Beervelde.

Oude verhalen worden weer levend en vernieuwen zich onder Raveels hand. Aan de voet van de lijdende Christus geen gewezen of ingetogen zwijgen, maar een anonieme massa van witte profielen die toekijkt, verwonderd, ontdaan zwigend, machteloos, te bang om in te grijpen? Heel fijntjes ook zet Raveel het mysterie van de schepping om in zijn eigen jargon, door de vinger Gods een etherisch lichtblauw vierkant te laten beroeren. Ter hoogte van de nooduitgang gaapt een donkere holte met mensen wiens schaduw licht geeft. Of worden ze verlicht door een sublieme aanwezigheid aan het einde van de tunnel? Of door de liefde van het eerste menspaar dat elkaar vlakbij zoent? „Er blijft veel ruimte voor interpretatie,” zegt Raveels biograaf Carlos Alleene (zie kaderstuk) die mij op een sombere lentedag rondleidt in de kapel. Buiten kijf staat wel dat de kussende vrouw op de tenen van de man trapt. Een schalks toemaatje van Raveel, waar zelfs parochianen die indertijd zo'n kus vlak naast het altaar nogal oneerbiedig vonden, mee konden lachen.

Ook campus Kortrijk van de Leuvense Universiteit draagt Raveels sporen van de 'religie van het leven'. Ter vervanging van de vroegere kapel, die wegens plaatsgebrek als klaslokaal werd ingepalmd, werd een nieuwe ruimte gezocht waar studenten en personeel even kunnen ontsnappen aan de dagelijkse druk. In het bescheiden lokaaltje A213, dat

de naam 't Ver Diep kreeg, is het nu licht en stil en ben je omringd door een boodschap van levensvreugde en hoop.

Het was bij de dynamische studentenpastoor Guido Cooman, die na een bezoek aan het Roger Raveelmuseum in Machelen zo sterk was gegrepen door een 'religieuze emotionele ontroering', dat de droom ontstond die nieuwe ruimte in handen van Raveel te geven. De stoutmoedige droom groeide en kreeg vorm. Raveel wou, gezien zijn hoge leeftijd wel niet meer zelf aan dit werk beginnen, maar was wel bereid de creatieve impulsen van anderen in de goede richting te leiden.

Leerlingen van het Kunstonderwijs van het VTI Kortrijk gingen aan de slag en toverden het stieriele lokaal om tot een opgewekte en zinvolle plek. Het resultaat is bijzonder. Uitbundigheid en symboliek gaan hand in hand: een jongen met rugzak is op weg naar zijn toekomst, een hand wijst neerwaarts vanuit schroeiend vuur, een tak met roodborstje kruipt via het daklicht binnen, een boom, stevig en rond als een zuil reikt tot in de wolken, een wit vierkant en een groene cirkel prikkelen de geest, en tussen de jeugdige en Raveelse elementen door één 'echte' Raveel, een prachtig landschap van Valréas uit 1982 dat de universiteit heeft aangekocht. Buiten, hoog op de muur en zichtbaar door het daklicht, zit een in witte polyester gegoten figuur. Een anonieme toeschouwer of een dromer? Een metafoor voor het overstijgen van onze aardseheid?

Dit is een plaats om binnen te gaan en licht en kleur te laten binnendringen in oog en hart. Dit is een plaats waar jonge mensen kunnen mijmeren, vragen stellen en voelen dat de poëtische werkelijkheid onverwachte dieptes heeft en verder reikt dan het onmiddellijke, dat het sacrale dichterbij ligt dan gedacht. Vandaar de in alle opzichten passende naam 't Ver Diep die deze hoger gelegen ruimte in het gebouw kreeg.

Biografie als eerbetoon

Gedurende vijf jaar heeft journalist en publicist Carlos Alleene Roger Raveel bezocht, met hem gepraat, zijn werk bekeken en vooral intens geluisterd naar een man bij wie niet onmiddellijk het hart op de tong ligt, maar beetje bij beetje de deur openzette. Raveel liet Alleene binnenkijken in zijn 'verschrikkelijk mooi leven' met zijn licht- en schaduwkanten, zijn liefde voor Zulma, zijn vriendschap met Hugo Claus en Roland Jooris. Uit talrijke gesprekken en documenten is een lijvige biografie gegroeid die een eerbetoon is aan een 'authentiek en integer' kunstenaar. Een prachtig geschenk voor Raveels 85ste verjaardag die op 9 juli in Machelen met een volksfeest zal worden gevierd.

INFO CARLOS ALLEENE, *Roger Raveel. Een verschrikkelijk mooi leven*, De Muyter, Deinze. Twee boeken hardcover in cassette, 720 blz., € 125.09/386.11.24 of info@demuyter.be en Roger Raveelmuseum, rrm@rogerraveelmuseum.be

INFO Kapel 'Maria Hulp der Christenen', Posthoornstraat 72, Machelen-aan-de-Leie. Vieringen zaterdag om 18 uur, zondag om 11 uur. Pastoor Gaby Desmaele, Gildestraat 10, 9870 Machelen-Zulte, 09/386.27.25. 't Ver Diep, KU Leuven campus Kortrijk, Etienne Sabbelaan 53, Kortrijk. Individueel bezoek is mogelijk tijdens de openingsuren van de campus, groepsbezoek moet worden aangevraagd bij het Onthaal, 056/24.61.11.